

TISKOVÁ ZPRÁVA

Národní památkový ústav otvírá po bezmála půlmiliardové investici z evropských peněz barokní perlu, Hospitál Kuks

Praha, 23. března 2015

Po komplexní dvouleté obnově se slavnostně otvírá Hospitál Kuks, dominanta barokního areálu hraběte Františka Antonína Šporka, známá sochami Ctností a Neřestí od jednoho z nejvýznamnějších evropských barokních sochařů Matyáše Bernarda Brauna. Prvotřídní umělecká památka získala zpět svůj lesk a s ním i nové využití díky podpoře z Integrovaného operačního programu („IOP“). „Vzorová památková obnova areálu Hospitál Kuks byla jen jednou, i když stěžejní částí projektu s názvem Kuks – Granátové jablko. Po komplexní obnově areálu, jejíž součástí bylo i restaurování unikátních nástěnných maleb Tanců smrti, bude tento barokní klenot využíván pro kulturní programy a edukační aktivity vážící se k dějinám či původnímu využití hospitálu,“ uvedla Naďa Goryczková, generální ředitelka Národního památkového ústavu („NPÚ“).

Hospitál, tedy domov pro přestárlé veterány z okolí, založil významný mecenáš hrabě František Antonín Špork jako součást nového lázeňského komplexu v údolí řeky Labe již na konci 17. století, vojenští vysloužilci z okolí v něm však našli útočiště až po roce 1743, kdy do Kuksu přišli členové řádu milosrdných bratří a ujali se péče o ně. (Ze znaku řádu vychází i název projektu; granátové jablko v křesťanské symbolice znamená znovuzrození.)

Cílem projektu Kuks – Granátové jablko bylo vzorově opravit areál hospitálu, jehož význam a kvalitu dokládá prohlášení národní kulturní památkou v roce 1995, ale také oživit jeho dříve nevyužívané části a umožnit jejich další využití. Finanční podporu v celkové výši 440 082 059 Kč získal projekt z Evropského fondu pro regionální rozvoj a ze státního rozpočtu ČR v květnu roku 2010 v rámci Integrovaného operačního programu, oblast intervence 5.1b; spolu s částmi placenými z rozpočtu NPÚ ve výši 13 266 375 Kč stála obnova areálu celkem 453 348 434 Kč. Datem ukončení realizační fáze projektu je 31. květen 2015, od 1. června nastává fáze udržitelnosti. Pro Národní památkový ústav je to v letošním roce první ze série tří dokončovaných projektů realizovaných z programu IOP. „Vedle Kuksu budou letos dokončeny obnovy areálů zámků Veltrusy a Valtice. Již v loňském roce jsme návštěvníkům zpřístupnili zahrady kroměřížského zámku a brněnskou vilu Stiassni. V čerpání prostředků z evropských výzev je NPÚ velmi úspěšný a již téměř rok pracujeme na přípravě žádostí do dalších, teprve připravovaných výzev,“ doplnila generální ředitelka NPÚ Naďa Goryczková.

Návštěvníkům, kterým se brány hospitálu otevrou po obnově poprvé v sobotu 27. března, přináší projekt Kuks – Granátové jablko nové prohlídkové trasy v interiérech, jimž byl vrácen původní lesk, novou expozici farmacie plnou vůně bylinek, ale také funkční zahradu za hospitálem, s bylinkami a zeleninou pěstovanými na 144 záhoncích, a sad s tradičními odrůdami ovoce, jako jsou kdouloň a mišpule. V průběhu sezóny bude pak otevřeno bylinkářství s širokou nabídkou produktů nejen z vlastní produkce hospitálu. Pobyt na Kuksu návštěvníkům zpříjemní i nové zázemí pro turisty a cyklisty a restaurace v obnovené sýpce.

Vedle rekreačního vyžití nyní ale areál nabízí více – díky projektu vzniklo v bývalém hospodářském křídle multifunkční výchovně-vzdělávací centrum, sloužící jako zázemí pro širokou škálu kulturních, zážitkových i vzdělávacích programů a akcí, určených laické i odborné veřejnosti. V návaznosti na

historickou funkci hospitálu připravuje například Národní památkový ústav se svými partnery programy k výuce historie a umění (pro badatele budou zpřístupněny depozitáře a knihovna kukského konventu, zaměřené v prvé řadě na výzkum dějin Kuksu a Šporkova panství Hradiště), ale také zážitkové akce využívající produkty bylinné a ovocné zahrady. Studenti farmacie budou v hospitálu absolvovat část výuky související s historickým vývojem jejich oborů a příbuzní pacientů s roztroušenou sklerózou sem mohou přijet na semináře zaměřené na schopnost vyrovnat se s těžkou nemocí v rodině. Nechybí ale ani aktivity z okruhu ochrany přírody, zaměřené například na netopýří kolonie ve sklepení. A velká pozornost bude patřit samotnému hospitálu – jako prvotřídní architektonické památce – a jeho obnově.

Stavební práce byly v areálu hospitálu zahájeny v listopadu 2011 záchranným archeologickým průzkumem, komplexní obnova budovy, „od střechy po sklepy“, začala v červnu 2013. Krovky z 19. století vyžadovaly pouze lokální opravy, stejně jako břidlicová krytina, kterou bylo možné z větší části zachovat a pouze částečně doplnit novými šablonami. Také okna byla v dobrém stavu, z většíny je stačilo pouze opravit, respektive repasovat; v případě, že bylo potřeba okenní výplně vyměnit celé, byly nahrazeny replikami. Podobný postup byl dodržen i v případě dveří, takže kromě nových, vytvořených jako kopie původních, je v hospitálu možné spatřit i původní dveře z období baroka.

Nejzajímavější částí stavební obnovy byly rozhodně restaurátorské práce na výzdobě stěn, které probíhaly hned na několika místech hospitálu. Největší událostí byl objev 52 nástěnných maleb Tanců smrti, vyplňujících v celé délce chodbu v přízemí hlavního křídla. Přestože odborníci věděli, že se pod silnou vrstvou vápenných nátěrů může skrývat malířská výzdoba, rozsah a kvalita děl byly velikým překvapením; ojedinělý cyklus, znázorňující rovnost lidí v posledních okamžicích života, byl před zraky obyvatel i návštěvníků hospitálu ukryt již od 18. století. V budově jsou přitom ještě další místa, která by mohla podobná překvapení skrývat – protože však bylo rozhodnuto další odkryvy neprovádět, zůstanou překvapením pro budoucí generace.

Restaurátorské práce však neskončily objevem, odkrytím a obnovením Tanců smrti. Proběhla také obnova tří obrazů v kapli, navazující na hospitální chodbu s Tanci smrti, podařilo se restaurovat dlouhá léta jen provizorně zajištěný malovaný strop historické lékárny a oproti původním předpokladům došlo i na obnovu nástěnných maleb ve dvou schodišťových halách.

V závěru stavebních úprav v interiéru hospitálu probíhaly obnovy podlah; původní z pískovcových desek, které se v plném rozsahu zachovaly, byly pouze kamenicky opraveny, novější cementová dlažba z období první republiky, která byla na některých místech poškozena, byla doplněna novými kusy a přeskládána tak, aby nové kusy mezi původními nepůsobily rušivě.

V interiérech se odborníci museli vypořádat s řadou technických i koncepčních otázek; například požadavky na požárně-bezpečnostní zázemí znamenají nutnost osadit v historické stavbě požární dveře, vybavit jednotlivé místnosti požárními hlásiči, ale také hasicími přístroji, a dokonce hydranty. Najít řešení, které zajistí bezpečnost uživatelů budovy, a přitom nenaruší vzhled této jedinečné památky, byl pro všechny zúčastněné zajímavý úkol a staré původní otvory či dýmníky často získaly nečekané nové využití.

V roce 2014 započaly práce v exteriéru areálu. Hned v lednu se začalo s obnovou zahrady a budováním nového zahradnického zázemí. Po příchodu jarního počasí mohly začít opravy fasád – omítaných v případě křídel hospitálu, i kamenných fasád kostela, vyzděných z pískovcových bloků. Kamenné prvky byly očištěny, opraveny a v případě, že se na nich našly stopy starých nátěrů, opět natřeny. Výzdoba fasád od Matyáše Bernarda Brauna byla očištěna a restaurována a okna kostela nově dostala nylonové sítě, které ochrání vzácné vitráže, ale přitom nenaruší jejich krásu. Na závěr proběhly úpravy cest a inundačního (tedy záplavového) mostu. Překvapení čekalo na odborníky na nádvoří hospitálu; právě v místě, kde měl vzniknout železobetonový vstup se skleněným pláštěm, propojující nádvoří se suterénem, našli archeologové původní schody. Plánovaná moderní konstrukce tak byla nahrazena volnou replikou historického schodiště.

Většinu stavebních prací v areálu hospitálu provádělo sdružení firem Hochtief–Gemaart pod vedením společnosti HOCHTIEF CZ a. s. Na obnově zahrady spolupracovala firma HOCHTIEF CZ a.s. se společností H-rekultivace, a. s. a inundační most realizovala společnost EUROVIA CS, a.s.

Kuks byl tradičně oblíbeným cílem návštěvníků památek a obnova hospitálu jistě přitáhne další obdivovatele, zvláště když proměnou prošlo i jeho okolí, ve kterém vzniklo informační centrum a naučná stezka Kuksem a Betlémem. Poprvé se na skvost, kterému byl vrácen původní lesk, mohou lidé přijít podívat o víkendu 28.–29. března, kdy bude otevřeno od 9 do 17 hodin. Od 1. dubna bude hospitál otevřen každý den mimo pondělí, o letních prázdninách denně, od 9 do 17 hodin. Základním prohlídkovým okruhem bude 60minutový „Hospitál“, obsahující mimo jiné restaurovaný soubor nástěnných maleb Tanec smrti, dalšími okruhy budou „Šporkovská hrobka“ v délce 15 minut a půlhodinová expozice „Historie lékáren“. Na prohlídku bez průvodce bude možné vyrazit do expozice „Historie výroby léčiv“.

Národní památkový ústav je největší příspěvkovou organizací Ministerstva kultury. Současnými zákony, zejména pak zákonem o památkové péči, je mu svěřena řada odborných úkolů v oblasti státní památkové péče. Poskytuje např. odborné podklady pro rozhodnutí výkonných orgánů, metodicky působí na sjednocení přístupů v oblasti záchrany a rozvíjení hodnot památkového fondu na území ČR a vede jeho soupis. Aktivně zasahuje do procesu prohlášení jednotlivých věcí, objektů i území kulturními památkami ČR a zajišťuje v rámci svých možností jejich dokumentaci. V oblasti výkonu odborné složky památkové péče disponuje sítí 14 územních odborných pracovišť se sídlem v každém kraji. Jakožto vědecké pracoviště aktuálně pracuje na 29 projektech s příspěvkem z evropských grantů a 36 vědeckých projektech s příspěvkem od institucí České republiky. Věnuje se odborným školením v oblasti památkové péče. Ročně vydá zhruba 50 publikací.

Vedle své role odborné složky v procesu památkové péče Národní památkový ústav spravuje více než sto nemovitých památek - hrady a zámky, v jeho péči jsou i významné klášterní areály (Plasy, Kladruby u Stříbra, Sázava, Zlatá Koruna nebo Doksany), památky lidové architektury (Hamousův statek ve Zbečně, skanzeny Zubrnice, Vysočina a Příkazy) a technické památky 19. a 20. století (Důl Michal v Ostravě), z nichž většina je [přístupná](#) veřejnosti. Pečuje také o přibližně tři čtvrtě milionu sbírkových předmětů a též o typické součásti zámeckých i hradních areálů: historické zahrady a parky.

Kontakt:

Mgr. et Mgr. Jana Tichá, tisková mluvčí NPÚ, 257 010 206, 724 511 225, ticha.jana@npu.cz
Mgr. et Bc. Lucie Bidlasová, pracovnice vztahů k veřejnosti, ÚPS na Sychrově, 773 775 944,
bidlasova.lucie@npu.cz